

Försvarmaktens miljöstrategi 2025–2036

Bild: Pauli Vine / Försvarmakten

Bild: Nico Lensu / Försvarmakten

Innehåll

1	Inledning	3
2	Yttre faktorer som påverkar miljöskyddet vid Försvarmakten	4
3	Försvarmaktens miljöpolitik	6
4	Mål och åtgärder	7
4.1	Utfallet av den föregående strategin	7
4.2	Mål 2036	8
4.3	Åtgärder	9
4.3.1	Miljöansvar och hållbarhet stöder Försvarmaktens prestationsförmåga	9
4.3.2	Miljörisker hanteras proaktivt, effektivt och systematiskt	10
4.3.3	Det nationella och internationella miljösamarbetet är av hög kvalitet	12
5	Verkställighet	13

1 Inledning

I det nuvarande världsläget när både den skärpta säkerhetssituationen och miljökrisen som utvecklas på ett oroväckande sätt skapar ett tryck på Försvarsmaktens verksamhet och planeringen av den är det allt viktigare att miljöansvaret integreras i all verksamhet vid Försvarsmakten.

Enligt statsrådets försvarsredogörelse ingår miljöansvar i all verksamhet inom Försvarsmakten: inom försvarsförvaltningen främjas koldioxidneutralitetsmålen för den egna verksamhetens del. Dessutom beaktas behoven av anpassning till klimatförändringen och energiomställningen när verksamheten planeras och prestationsförmågor byggs upp. De ovannämnda åtgärderna vidtas utan att göra avkall på försvarsförmågan. Klimatförändringen har nämnts som en faktor som påverkar verksamhetsmiljön för Finlands försvar.

Miljökrisen och säkerhetsläget är starkt sammanlänkade och de kan inte hanteras helt och hållet separat från varandra. Klimatförändringen kan till exempel försämra levnadsförhållandena och tillspetsa befintliga geopolitiska spänningar. Förändringarna i miljön och indirekt i samhället förutsätter att Försvarsmakten har förmåga att förutse och anpassa sig. Målet är att främja miljöansvaret så att det stöder försvarsförmågan.

Den kraftigt internationaliserade verksamheten präglar också starkt verksamhetsfältet för miljöskydd. Internationaliseringen framhäver vikten av miljöanvisningar och gemensamma handlingsmodeller.

Försvarsmaktens första miljöskyddsstrategi publicerades 2011 (Plan för miljöskyddet vid Försvarsmakten 2012–2025). Denna miljöskyddsstrategi är den tredje uppdaterade versionen och gäller åren 2025–2036. Målåren motsvarar tidsperioden för Försvarsmaktens strategiska planering. I strategin fastställs målen för Försvarsmaktens miljöskydd samt metoderna för att nå dessa mål. Miljöstrategin och dess mål är också en del av Försvarsmaktens miljöledningssystem som grundar sig på standarden ISO14001.

Försvarsmaktens miljöskyddssektor ska säkerställa att miljöåläggandena uppfylls. Miljöskyddet omfattar bullerhantering, hantering av mark och grundvattenrisker, hantering av risker i luft- och vattenmiljön, tryggnad av den biologiska mångfalden samt planering av åtgärder för att motverka klimatförändringen. Miljöskyddet har en betydande roll i utvecklingen av avfallshanteringen, kemikaliesäkerheten, hållbar utveckling, anpassningen till klimatförändringen, energiomställningen och i upphandlingar och hanteringen av materialets livscykel.

Inom Försvarsmakten är det inte bara experterna och organisationerna som ansvarar för miljöskyddet, utan varje individ.

2 Yttre faktorer som påverkar miljöskyddet vid Försvarsmakten

När den förra miljöstrategin publicerades var coronakrisen som djupast. Nu har coronakrisen gett med sig och uppmärksamheten har riktats mot det skärpta säkerhetsläget. Ryssland inledde anfallskriget i Ukraina den 24 februari 2022, vilket ledde till att Finland anslöt sig till Nato den 4 april 2023. Natomedlemskapet och DCA-avtalet med Förenta staterna är milstolpar mot ett försvarsfält som snabbt internationaliseras. Det skärpta säkerhetsläget och den ökade internationalismen ökar i viss mån verksamhetens omfattning i hemlandet och vikten av noggranna miljöanvisningar framhävs. Internationalism innebär också gemensamma spelregler och att parterna förbinder sig till gemensamt överenskomna handlingsmodeller för miljöskyddet. Sådana är till exempel Natos standarder.

Nato har identifierat ett behov att samarbeta för att trygga miljön och motverka klimatförändringen. Klimatförändringen har dessutom identifierats som en faktor som förstärker hoten. År 2021 publicerade Nato ett klimatsäkerhetsprogram (Climate Change and Security Action Plan) och publicerar årligen en rapport om genomförda åtgärder (Report on Progress Achieved in the Implementation of NATO's Climate Change and Security Action Plan). Dessutom uppdaterar Nato årligen konsekvensbedömningen av klimatförändringen (Climate Change and Security Impact Assessment Report).

Den allt djupare miljökrisen ökar trycket bland annat på utsläppsminskningar och naturskyddet. EU:s mål för miljön, cirkulär ekonomi samt utsläppsminskningar och energiomställning påverkar Försvarsmaktens verksamhet direkt och indi-

rekt. Riktlinjerna för att stoppa minskningen av biologisk mångfald, till exempel förordningen om restaurering av natur och andra skyddsmål, bör beaktas under strategiperioden. Andra EU-författningsprojekt som bör beaktas är markdirektivet, ändringarna i kemikaliebestämmelserna samt hälso- och miljögränsvärden som eventuellt blir strängare för farliga ämnen. Hanteringen av alla ovannämnda yttre verkningar förutsätter prognostiseringsförmåga. Försvarsmakten kan behöva en del undantag från miljöskyddsbestämmelserna bland annat i anslutning till informationssäkerhet och höjning av beredskapen, vilket förutsätter aktivt deltagande i den nationella lagberedningen. Försvaret är dock inte en befrielse från allt miljöskydd, utan som ansvarskännande statlig aktör är Försvarsmakten skyldig och villig att göra sin insats för att motverka miljökrisen.

Eftersom klimatförändringen inte kan stoppas helt trots begränsningsåtgärderna är det minst lika viktigt att anpassa sig till det föränderliga klimatet.

Åtgärderna för att motverka klimatförändringen har lett till att vi lever mitt i en energiomställning. För att kunna trygga försvarsförmågan i framtiden är det viktigt att hållas med i energiomställningen. Det är inte fråga om en framtida förändring som man förbereder sig inför på strategisk nivå, utan en händelsekedja som vi måste integrera oss i på praktisk nivå redan nu. Energiomställningen påverkas starkt av politiska beslut och den ekonomiska situationen, vilket kan leda till att utvecklingens intensitet och riktning varierar. Det är i Försvarsmaktens intresse att kunna använda de tillgängliga energiformerna i alla situationer.

Utvecklingen av teknologin och digitaliseringen är faktorer som starkt påverkar förändringarna i säkerhetsmiljön samt energiomvälvningen och motverkandet av miljökrisen. De medför delvis metoder och verktyg, delvis nya utmaningar (t.ex. cyberhot).

Att befolkningen flyttar till tillväxtcentrum och att dessa centrum utvidgas kan orsaka ett tryck att planlägga bostadsområden närmare de områden som Försvarsmakten förfogar över på sådana platser där Försvarsmaktens områden ur-

sprungligen har legat långt från städernas bostadsområden. Detta kan medföra utmaningar särskilt i fråga om bullerhantering och ett tryck att utnyttja grundvattenområdena för att få hushållsvatten.

Bild: Lovine Kabir / Försvarsmakten

3 Försvarsmaktens miljöpolitik

Till Försvarsmaktens värderingar hör ansvar, och därför präglas också all verksamhet inom Försvarsmakten av miljöansvar, utan att ge avkall på försvarsförmågan. Miljöansvar innebär efterlevnad av lagstiftningen, medvetenhet om verksamhetens miljökonsekvenser, förebyggande och minimering av miljöolägenheter samt kontinuerlig förbättring av miljöskyddet. Försvarsmakten förbinder sig också till Natos standarder och principer i sin verksamhet.

Miljöansvaret beaktas i alla skeden av verksamheten och planeringen av verksamheten såväl under normala förhållanden som under undantagsförhållanden. Viktiga delområden är energieffektivitet och minskning av energiförbrukningen, minskning av miljökemikaliseringen, främjande av hållbar utveckling och cirkulär ekonomi, upprätthållande av den biologiska mångfalden, minimering av miljöriskerna i skjut- och övningsområden samt utnyttjande av teknologi- och digitaliseringsverktyg. Genom tydlig planering av miljöansvaret, anvisningar och handlingsmodeller minskar vi verksamhetens skadliga miljökonsekvenser och säkerställer effektiva åtgärder i rätt tid i exceptionella situationer, till exempel vid en olycka eller en maskinskada. Försvarsmakten utreder dessutom proaktivt miljökonsekvenserna av sin verksamhet, bedömer riskerna och vidtar riskhantlingsåtgärder samt utvecklar miljötekniska lösningar och hållbara handlingssätt.

Ett aktivt samarbete med olika intressentgrupper spelar en central roll i utvecklingen av miljöansvaret. Målet med ett bra myndighetssamarbete är till exempel att hitta lösningar som möjliggör högklassiga verksamhetsmöjligheter för Försvarsmakten, men som samtidigt också beaktar det övriga samhällets behov.

Medborgarnas stöd är en viktig faktor med tanke på försvaret. Goda interaktiva relationer till det omgivande samhället och särskilt till grannarna till de områden som förvaltas av Försvarsmakten skapar förutsättningar för att trygga verksamhetsmöjligheterna. I miljöskyddsfrågor skapas grunden för förtroendet genom systematisk och omsorgsfull verksamhet.

Försvarsmakten beaktar miljöansvaret även i den internationella verksamheten. I Finlands kraftigt internationaliserade verksamhetsmiljö upprätthålls en hög nivå på miljöskyddet och vi satsar bland annat på att ge utländska trupper anvisningar och stöd i miljöskyddsfrågor. I den militära krishanteringen och det internationella biståndet strävar Försvarsmakten efter en lika god nivå på miljöskyddet som i hemlandet och respekterar principerna i mållandets lagstiftning. Dessutom respekterar Försvarsmakten fördrag för att skydda miljön under en väpnad konflikt.

Genom att upprätthålla försvarsförmågan förebyggs uppkomsten av konflikter och därmed kan människors hälsa, naturen och miljön skyddas som helhet. Genom åtgärder som präglas av miljöansvar säkerställs tillräckliga verksamhetsförutsättningar för Försvarsmakten.

4 Mål och åtgärder

4.1 Utfallet av den föregående strategin

I den föregående miljöstrategin fastställdes de strategiska målen för 2032 och metoderna (25 st.) för åren 2021–2032. Tre mål beskrev Försvarsmaktens verksamhetsprinciper för miljöskyddet, som dock behöver utvecklas kontinuerligt. I den separata verkställighetsplanen presenterades mer detaljerade åtgärder (88 st.) som var fördelade på en kort (2021–2024), medellång (2025–2028) och en lång (2029–2032) tidsperiod. Kortsiktiga åtgärder har redan vidtagits, men en del pågår fortfarande.

Åtgärder som vidtagits är bl.a. att ett miljösystem har införts, normen för miljöansvar har uppdaterats, utbildningsmaterial om miljöansvar har utarbetats, innehållet av skadliga ämnen i /ammunition och bullerutsläpp har utretts samt bullerområden har uppdaterats i enlighet med förordningen om bullernivåer för tunga vapen och sprängningar (903/2017). Dessutom har handlingsmodeller för miljöskyddet utvecklats (t.ex. hantering av förorenade områden och underhåll av skjutbanornas miljöskyddskonstruktioner) och ansökningar om nödvändiga miljötillstånd för funktionerna har lämnats in. Den egna kompetensen och det nationella och internationella samarbetet har också utvecklats. De vidtagna åtgärderna beskrivs årligen närmare i Försvarsmaktens miljörapport.

Bild: Vilho Oinonen / Försvarsmakten

4.2 Mål 2036

Miljöansvar och hållbarhet stöder Försvarsmaktens prestationsförmåga.

I och med att miljökrisen och det försämrade säkerhetsläget orsakar ett allt större tryck på Försvarsmakten är det viktigare än förut att kunna samordna strävandena som gynnar miljön och försvaret. Strävandena stöds bland annat av miljösystemet, den strategiska planeringen, utbildningen och kommunikationen. Genom att främja ekologiskt hållbara upphandlingar säkerställs Försvarsmaktens prestationsförmågor, försörjningsberedskap och förenlighet med det övriga samhället i den gröna omställningen även i framtiden.

Miljörisker hanteras proaktivt, effektivt och systematiskt.

Försvarsmakten känner väl till miljökonsekvenserna av den egna verksamheten och arbetar kontinuerligt för att hantera miljöriskerna och minska de skadliga miljökonsekvenserna på det sätt som är bäst tillämpligt med tanke på miljön. Arbetet genomförs proaktivt genom att satsa på forsknings- och utvecklingsverksamhet, sörja för att resurserna används förnuftigt och ändamålsenligt samt utnyttja digitaliseringsens möjligheter.

Det nationella och internationella miljösamarbetet är av hög kvalitet.

Försvarsmakten är en aktiv aktör när lagstiftningen och nationell miljövärdspraxis utvecklas. Nationellt samarbete görs med partner, försvarsindustrin och myndigheter med beaktande av den övergripande säkerheten och totalförsvaret. I det internationella samarbetet delar Försvarsmakten med sig av sin spetskompetens och får information om forskning och bästa praxis av andra. I samarbetet med EU, de nordiska länderna och Nato (och i övrigt bilateralt och multilateralt samarbete) kan vi främja gemensamma ärenden, harmonisera handlingssätten och lyfta fram våra egna kritiska behov. Även i multinationella övningar och operationer hanterar Försvarsmakten miljöfrågor och samarbetar på hög nivå.

I följande avsnitt presenteras åtgärderna och de viktigaste uppgifterna för dessa tre mål. Uppgifterna beskrivs närmare i åtgärdsplanen, där en tidtabell bestäms för dem indelad i kort sikt, medellång sikt och lång sikt, ansvarig instans och mätare för uppföljningen av genomförandet.

4.3 Åtgärder

4.3.1 Miljöansvar och hållbarhet stöder Försvarsmaktens prestationsförmåga.

4.3.1.1 Utveckla miljösystemet.

- Etablera processerna för miljöledning på alla organisationsnivåer.
- Utarbeta ett program för forskning och utveckling inom miljöskydd.

4.3.1.2 Utveckla beaktandet av ekologisk hållbarhet i projekt, upphandlingar och livscykelhantering.

- Utveckla ekologiskt hållbara upphandlingar och implementera en handlingsmodell enligt detta.
- Utveckla beaktandet av miljöaspekter i projekt.
- Reda ut hur metoder inom cirkulär ekonomi utnyttjas för närvarande och utarbeta en plan för att utveckla detta.

4.3.1.3 Utveckla hanteringen av miljöinformation så att den blir mer systematisk och ändamålsenlig.

- Utveckla utsläppsberäkningen.
- Utveckla uppföljningen av användningen och miljöobservationen.
- Utveckla hanteringen av lägesbilden av miljöskador.

4.3.1.4 Utveckla miljöexpertisen och den allmänna miljökunskapen vid Försvarsmakten.

- Granska miljöskyddsprocesserna och resurserna för att identifiera utvecklingsbehoven.
- Utöka undervisningen i miljöansvar i personalutbildningen.
- Utveckla samarbetet mellan försvarsgrenarna i miljöfrågor.

4.3.1.5 Utveckla miljöansvaret under övningar och i multinationell verksamhet.

- Utveckla miljöinformationen så att den är lättare att använda och tydligare.
- Utveckla miljöskyddet under övningar.
- Genomföra Natos miljöstandarder och andra internationella anvisningar i praktiken.
- Förtydliga och etablera miljöskyddets roller och ansvar i den multinationella verksamheten.
- Precisera miljöanvisningarna för de allierades trupper.

4.3.1.6 Utveckla planeringen av miljöskyddet under undantagsförhållanden.

- Utveckla stödet och anvisningarna för miljöskyddet i planerna för undantagsförhållanden och delta i utvecklingen av miljöskyddslagstiftningen så att den stöder en höjning av beredskapen. Hur åtgärderna för att utveckla miljöskyddet under undantagsförhållanden framskrider rapporteras inte offentligt.

4.3.2 Miljörisker hanteras proaktivt, effektivt och systematiskt.

4.3.2.1 Utveckla och genomföra åtgärder som främjar klimatansvar och energieffektivitet.

- Uppdatera energi- och klimatprogrammet 2026 och förverkliga åtgärdsriktlinjer enligt programmet.
- Utveckla energiledningen.

4.3.2.2 Fortsätta reda ut och hantera miljökonsekvenserna av skjutverksamheten.

- Förvalta information om skadliga ämnen i ammunition och utveckla användningen av informationen.
- Fortsätta och utveckla utredningen av miljökonsekvenserna av skadliga ämnen som frigörs i samband med skjutverksamheten.

4.3.2.3 Förverkliga mark- och vattenskyddet i enlighet med principerna för bästa tillgängliga teknik och bästa praxis.

- Iståndsätta konstruktioner för vattenhantering på skjutbanor.
- Vidta miljöskyddsåtgärder för skjut- och övningsområden i enlighet med helhetsutvecklingsplanen.
- Utveckla miljöskyddet på brandstrids-, skyddsutbildnings- och räddningsövningsplatser.
- Utveckla riskbedömningen och riskklassificeringen av förorenade markområden.

4.3.2.4 Utveckla metoder för sanering av förorenad mark.

- Utveckla metoder för sanering av markområden där det finns sprängämnen. Dra nytta av internationellt samarbete.
- Delta i det nationella och internationella samarbetet för att utveckla kostnadseffektiva metoder för sanering av områden som förorenats med PFAS-föreningar.

4.3.2.5 Upprätthålla en handlingsmodell för att beakta naturvärdena i områden som innehas av Försvarsmakten.

- Precisera informationen om viktiga naturvärden i områdena.
- Precisera bedömningen av hur Försvarsmaktens verksamhet påverkar naturvärdena.

4.3.2.6 Förbättra beaktandet av miljöskyddskraven i hanteringen av kemikalier.

- Reda ut förekomsten av miljöskadliga kemikalier i Försvarsmaktens system.
- Utveckla hanteringen av miljörisker i fråga om kemikalielager och användningsobjekt.

4.3.2.7 Reda ut miljökonsekvenserna av den marina verksamheten och utveckla hanteringen av dem.

- Reda ut miljökonsekvenserna av sprängningar under vatten.
- Reda ut miljökonsekvenserna av undervattensbuller.
- Fortsätta utredningen av miljökonsekvenserna av övningsverksamhet på havet.
- Beakta miljöskyddet när hamnfunktioner utvecklas.

4.3.2.8 Förbättra hanteringen av miljökonsekvenserna av den militära luftfarten och den verksamhet som stöder den.

- Reda ut konsekvenserna av F35-projektet för bullerområdena och andra eventuella miljökonsekvenser.
- Utveckla hanteringen av dagvatten på flygbasernas plattor i samband med annat byggande och förnyande.

4.3.2.9 Minska avfallsmängden och avfallets skadlighet och effektivera sorteringen.

- Utveckla handlingsmodellen för avfallshantering.
- Utveckla avfallshanteringen under övningar.
- Minska matsvinnet i terrängen.

4.3.2.10 Utveckla lagringen och underhållet så att de bättre gynnar miljön.

- Utveckla miljöriskbedömningen av lager för explosiva varor och produktionsanläggningar.
- Ordna tvättplatser för fordon och materiel i garnisoner och skjut- och övningsområden.

4.3.3 Det nationella och internationella miljösamarbetet är av hög kvalitet.**4.3.3.1 Göra hanteringen av samhällliga relationer mer systematisk.**

- Systematisera och förenhetliga mottagandet, reaktionerna och statistikföringen av respons som gäller skjut- och flygbuller.

4.3.3.2 Aktivera miljökommunikationen.

- Utveckla planeringen av miljökommunikationen.
- Informera internt om miljöfrågor.

4.3.3.3 Utveckla det internationella samarbetet.

- Öka planmässigheten och målinriktningen för det internationella samarbetet inom miljöskyddet och fördela ansvaret för deltagandet.

5 Verkställighet

Miljöstrategin förverkligas och följs som en del av Försvarsmaktens miljösystem och processen för planering och uppföljning av verksamheten och resurserna (TRSS). Närmare specificerade uppgifter, ansvar och tidtabeller fastställs i den separata verkställighetsplanen. Utfallet av målen i miljöstrategin rapporteras i TRSS-processen och i Försvarsmaktens miljörapport.

Strategin och dess verkställighetsplan uppdateras vart fjärde år i enlighet med Försvarsmaktens miljösystem.

Bild: Försvarsmakten

Försvarsmakten
puolustusvoimat.fi